

MINDER NEDERLANDS HOUT, MEER IMPORT

De Nederlandse rondhoutverwerkende bedrijven hebben in 1998 minder Nederlands hout gebruikt en zijn meer gaan importeren. Dat is de belangrijkste conclusie uit het jaarlijkse onderzoek van Stichting Bos en Hout naar het verbruik en de export van rondhout.

1999 nr. 6

S
B
H
STICHTING BOS EN HOUT

Elk jaar stuurt Stichting Bos en Hout een enquête naar alle Nederlandse rondhoutverwerkende bedrijven en rondhoutexporteurs. Dit jaar zijn in totaal 174 rondhoutverwerkende bedrijven en 23 rondhoutexporteurs geënquêteerd. De laatste jaren is veel aandacht besteed aan de opzet van de enquête om de spontane respons te verhogen. Het nabellen van bedrijven die de enquête (na de herinneringsbrief) niet hebben geretourneerd, heeft namelijk nadelen:

1. het is bijzonder tijdrovend;
2. de indruk bestaat dat de gegevens die hierbij beschikbaar komen minder nauwkeurig zijn dan die van de geretourneerde enquêtes.

RONDHOUTVERWERKING IN NEDERLAND

Het verbruik van rondhout (incl. brandhout) is in 1998 ten opzichte van 1997 met 3% gedaald tot 1,26 miljoen m³ (figuur 1). Opvallend in de resultaten van dit jaar is de fors gestegen import (excl. brandhout). Kwam in 1997 nog 69% van het verwerkte rondhout uit Nederlandse bossen, in 1998 was dit nog maar 57%. Dit komt niet helemaal als een verrassing, want houtverwerkende bedrijven hebben in interviews al aangegeven dat ze problemen ondervinden met de inkoop van Nederlands rondhout (Bos en Hout Bericht 1999 nr. 4).

Minder Nederlands rondhout verwerkt.

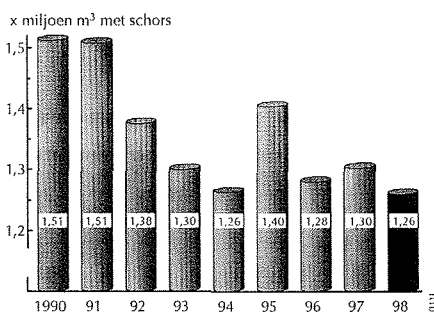
Bij de veranderingen in de enquête is er tevens naar gestreefd om de nauwkeurigheid van het invullen te vergroten, bijvoorbeeld door eenduidige vragen en antwoordtabellen te gebruiken. De volumes in dit Bos en Hout Bericht zijn allemaal gegeven in m³ (werkhout) met schors.

Voor wat betreft de houtsoorten zijn er geen grote veranderingen opgetreden. Populier is voor de Nederlandse rondhoutverwerkende industrie de belangrijkste soort (29%) (figuur 2). Zorgwekkend is dat het juist met deze soort niet goed is gesteld. Nederland is een populierenland bij uitstek, maar het

areaal populier neemt zienderogen af en het ziet er niet naar uit dat deze trend binnen korte tijd tot staan zal worden gebracht. Gemiddeld werden er in de afgelopen 25 jaar ongeveer 600.000 populierenstekken verkocht door de NAKB (Nederlandse Algemene Keuringsdienst voor Boomkwekerijgewassen). De afgelopen drie jaar zijn gemiddeld nog slechts 185.000 stekken verkocht. Nu al importeert men steeds meer populierenhout. Werd er in 1997 nog maar 16% geïmporteerd, vorig jaar was dit al 43%. Er lijken zorgwekkende tijden aan te komen voor de grondstofvoorziening van klompenmakers, de kartonindustrie en (emballage)zagerijen.

De niet-inheemse boomsoorten (douglas, lariks en spar) nemen 41% van de totale rondhoutverwerking voor hun rekening. Lariks en douglas worden vooral verwerkt door zagerijen. Opvallend is het grote aandeel dat uit Nederland komt, respectievelijk 85% en 87%. Het Nederlandse lariks- en douglasbos is dus van groot belang voor de Nederlandse zagerijen. Toch ziet het er naar uit dat het areaal van deze soorten af zal nemen onder invloed van het exoten- en verlossingsbeleid van een aantal boseigenaren.

Vuren wordt veel verwerkt door zagerijen en papierfabrikanten en is geliefd bij verduurzamers en heipalenfabrikanten. Maar liefst 74% wordt geïmporteerd. Met name vuren dat bestemd is voor heipalen en de verduurzamingssector wordt veelal geïmporteerd vanuit Duitsland en België.

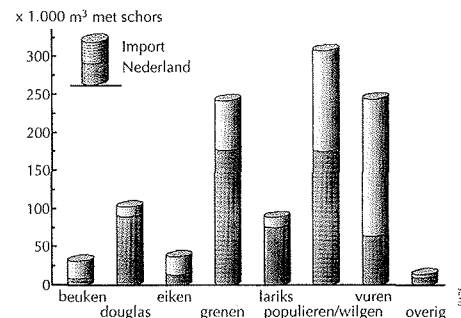
Figuur 1
Rondhoutverwerking (niet-tropisch) in Nederland - 1990 t/m 1998

Zagerijen

Zagerijen verwerkten in 1998 meer dan de helft van het rondhout in Nederland, namelijk 680.000 m³. Figuur 3 geeft het verloop van het totale jaarlijkse rondhoutverbruik bij zagerijen sinds 1990. Hierin is te zien dat het rondhoutverbruik licht is gedaald ten opzichte van 1997 (-3%).

Populier en grenen zijn verreweg de belangrijkste soorten voor de Nederlandse zagerijen. Zoals figuur 4 laat zien bestaat meer dan 50% van het totale verbruik van rondhoutzagerijen uit deze twee soorten. Grove den is in het verleden veel aangeplant om de 'woeste' gronden vast te leggen en hout te produceren voor de mijnbouw. Tijdens de laatste bosinventarisatie (1980-1983) bestond ongeveer 45% van het Nederlandse bos uit (grove) den. Grenen wordt vooral gebruikt als zaaghout, maar wordt ook toegepast als (verduurzaamd) paalhout en als grondstof voor papier. Afgelopen jaar hebben de zagerijen ongeveer 153.000 m³ verzaagd (-11%).

Populieren zaaghout wordt met name gebruikt voor emballage-toepassingen. Opvallend is dat populierenhout ook gebruikt wordt voor meubels, al is dit op zeer kleine schaal. In 1998 is 196.000 m³ populierenhout verzaagd (+11%). Zoals al eerder opgemerkt is met ingang van dit jaar veel meer populieren (zaaghout) geïmporteerd. Met name de grote verwerkers halen meer populierenhout uit het buitenland. België en Duitsland zijn de grootste leveranciers.

Figuur 2
Herkomst van in Nederland verwerkt niet-tropisch rondhout per houtsoort (excl. brandhout) - 1998

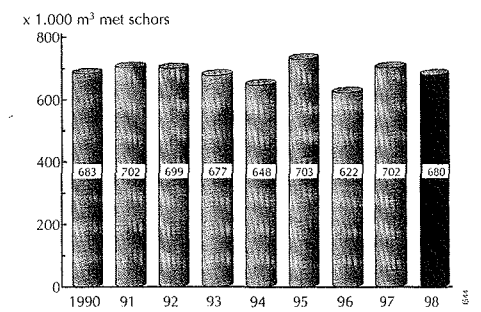
klasse groter dan 25.000 m³, zijn van kwantitatief belang. Zij verwerkten in 1998 gezamenlijk 401.000 m³ en hebben daarmee een aandeel van 59% in het totaal door de zagerijen verwerkte volume.

Klompenmakerijen

De klompensector is dit jaar weer geënquêteerd. De laatste keer gebeurde dat in 1996. Opvallend is dat het aantal klompenmakerijen nog steeds daalt. Sinds de vorige enquête zijn er weer 5 klompenmakers gestopt, waardoor er nu nog 26 over zijn (+ 1 toeleverancier). Waarschijnlijk zal het aantal klompenmakers voorlopig nog wel blijven dalen, onder andere als gevolg van ontbrekende bedrijfsopvolging en schaalvergroting.

De klompensector wordt gedomineerd door één bedrijf. Het merendeel van de overige bedrijven is zeer kleinschalig (figuur 6), waardoor ze min of meer gedwongen worden om te specialiseren. Er zijn verder nog een paar kleine bedrijven in Duitsland, België en Frankrijk. Jaarlijks worden wereldwijd ongeveer 1,1 miljoen draagklompen geproduceerd. In totaal gebruiken de Nederlandse klompenmakers 24.000 m³ rondhout. Dit is een behoorlijke stijging ten opzichte van 1995 (+20%). Populier wordt het meest gebruikt (91%), alhoewel wilgenhout kwalitatief betere klompen oplevert. De beschikbaarheid van goed wilgenhout is echter dermate beperkt dat klompenmakers gedwongen worden om populier te gebruiken.

In 1998 zijn klompen goedgekeurd als werkschoeisel. Samen met de Nederlandse

Figuur 3
Rondhoutverbruik (excl. tropisch hout) door zagerijen 1990 t/m 1998

De verwerking van niet-tropisch rondhout is onder te verdelen in acht sectoren. Voor elk van deze sectoren volgt hieronder een toelichting. Hierbij wordt aandacht besteed aan het rondhoutverbruik, de soortensamenstelling en de herkomst hiervan. Rondhout wordt verder ook gebruikt als brandhout. Het brandhoutverbruik is lastig te achterhalen, want (grootschalige) industriële productie en verkoop vindt nauwelijks plaats. Een schatting van SBH van het jaarlijkse verbruik komt uit op 190.000 m³.

In 1998 zijn 100 zagerijen geënquêteerd. De Nederlandse zagerij-sector bestaat uit vele kleine bedrijven (figuur 5). Ongeveer driekwart van alle zagerijen verwerkt minder dan 5.000 m³ rondhout. Hoewel deze bedrijven samen slechts ongeveer een kwart van de totale hoeveelheid zaaghout verwerken en daarmee kwantitatief misschien minder van belang zijn, blijken ze juist essentieel te zijn voor de verwerking van speciale houtsoorten of voor het verzagen tot speciale afmetingen. Zij vervullen daarmee een specifieke functie die kan worden aangeduid met 'specialiteitenmarkt'. De vijf grote bedrijven, behorende tot de

Vereniging van Klompenfabrikanten (NVK) heeft TNO-industrie onderzoek gedaan naar de veiligheid van de klomp. Klompen bleken niet alleen veilig op de werkvloer, maar bieden ook goede ondersteuning en koude- en warmte-isolatie. Als bedrijven voldoen aan een aantal richtlijnen, mogen ze nu klompen verkopen met een CE-markering. Niet alle klompenmakerijen voldoen op dit moment aan deze richtlijnen.

Fineerderijen

In Nederland is slechts één bedrijf actief in het fineren van niet-tropisch hout. Om deze reden wordt geen cijfer gegeven voor het verbruik. Dit bedrijf koopt eiken rondhout

Tabel 1

Grondstofinzet in de papier- en kartonindustrie - 1995 t/m 1998 (in 1000 m³ r.e met schors)

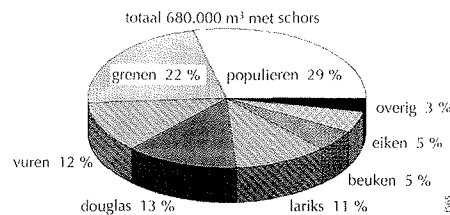
	1995	1996	1997	1998
Rondhout	213	176	175	190
Chips	144	126	142	130

in de Oekraïne. Het verbruik is de afgelopen jaren gestegen en het ziet er naar uit dat deze trend doorzet.

Papier- en kartonfabrikanten

Twee bedrijven uit de papier- en kartonsector verwerken rondhout in hun productieproces. De overige 26 Nederlandse papier- en kartonfabrieken gebruiken alleen ingekochte pulp (zgn. marktpulp) en oud papier. In totaal is 320.000 m³ r.e. rondhout en chips verbruikt door de papier- en kartonindustrie (tabel 1). De totale consumptie is slechts licht gestegen (+1%), maar er is wel een verschuiving opgetreden ten gunste van rondhout. Dit is vooral te danken aan een verhoogde inzet van populier. Vuren en grenen worden ingezet voor de papierproductie, terwijl populier wordt gebruikt door de kartonindustrie.

Grenen is voor het overgrote deel afkomstig uit het Nederlandse bos (78%), terwijl vuren voornamelijk wordt geïmporteerd, met name uit Duitsland en België. Dit jaar is veel meer populier geïmporteerd, voornamelijk uit Duitsland. In 1997 is 15% geïmporteerd, vorig jaar was dit 37%.

Figuur 4

Verbruik naar houtsoort door zagerijen - 1998

Vezelplaatbedrijven

Het Nederlandse bos levert veel vezelhout op. Toch heeft Nederland slechts één bedrijf dat plaatmateriaal maakt waarin houtwolcementplaat van vuren. Aangezien het hier gaat om slechts één bedrijf, geven we geen cijfers over het verbruik. Het overgrote deel van het Nederlandse vezelhout gaat naar Belgische en Duitse plaatfabrieken. In totaal hebben Nederlandse bedrijven 242.000 m³ vezelhout naar deze bedrijven geëxporteerd.

Paalverduurzamers

De zorg voor het milieu staat sinds eind jaren tachtig centraal in de aandacht van de houtverduurzamingsbedrijven en de overheid. De hoge milieu-eisen hebben de verduurzamingssector behoorlijk gesaneerd, maar de overgebleven Nederlandse professionele houtverduurzamers bevinden zich hierdoor zowel verduurzamings-technisch als milieutechnisch op een bijzonder hoog niveau. Hierdoor is verduurzaamd hout, mits KOMO gecertificeerd, ook erkend als Duurzaam Bouwen (DuBo) materiaal. KOMO certificering van verduurzaamd hout waarborgt dat verduurzaamd hout volgens alle in Nederland geldende wetten en normen is verduurzaamd met middelen die daarvoor expliciet zijn toegestaan en waarvan verzekerd is dat ze een afdoende chemische binding met het hout hebben. Eind 1998 is een nieuwe beoordelingsrichtlijn voor deze KOMO-keuring vastgesteld.

Ondanks deze positieve berichten over verduurzaamd hout in het algemeen, is de daling, die in 1997 voor rondhout is ingezet, het afgelopen jaar doorgegaan (figuur 7). Het totale rondhoutverbruik was in 1998 84.000 m³ (-10%). Eén van de redenen die houtverduurzamers voor deze daling aangeven is dat paalhout veel plaats inneemt op het bedrijfsterrein en slechts weinig bijdraagt aan het bedrijfsresultaat. De verduurzamingssector gebruikt voor de productie van palen voornamelijk vuren (68.000 m³). Verder worden grenen (9.000 m³), lariks (5.000 m³) en douglas (2.000 m³) gebruikt

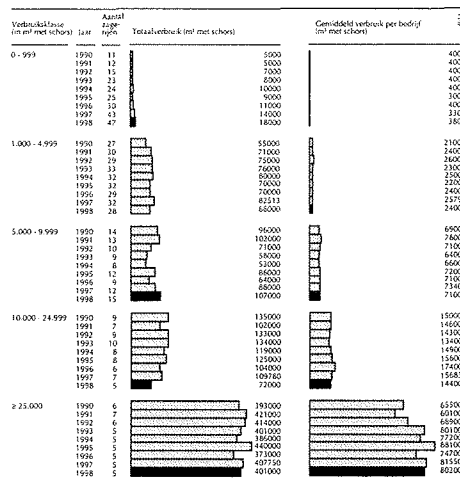
De verduurzamingssector koopt maar liefst 88% van zijn hout in het buitenland. Volgens de bedrijven is er in Nederland niet voldoende (gesorteerd) paalhout aanwezig. Dit heeft onder andere te maken met het beperkte areaal fijnspar in Nederland en het uitstellen of niet uitvoeren van dunningen.

Fabrikanten van niet-verduurzaamde palen

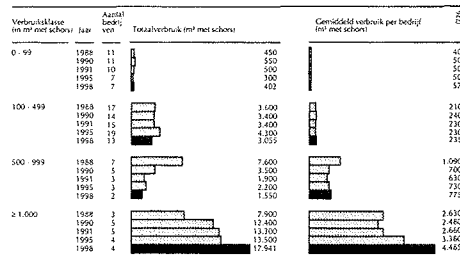
De productie en afzet van niet-verduurzaamd paalhout is voor een groot aantal bedrijven een nevenactiviteit. Hierdoor is de productie versnipperd en is het bijzonder moeilijk om betrouwbare statistieken te produceren. Niet verduurzaamd paalhout wordt met name gebruikt voor (tijdelijke) afrasteringen. Paalproducenten hebben opgegeven in 1998 18.000 m³ rondhout te hebben verwerkt tot perkoenen (figuur 8). Dit zou een behoorlijk daling betekenen ten opzichte van 1997 (-36%). Dit valt niet te rijmen met de interesse voor niet-verduurzaamde palen door het positieve milieu-imago.

Heipaalfabrikanten

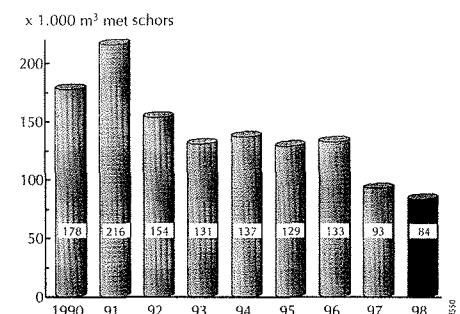
Vorig jaar werd het positieve imago van houten heipalen (tijdelijk) behoorlijk aangetast door het bericht dat grenen heipalen in Haarlem en Zaanstad zijn aangetast door de pseudomonas-bacterie. Dit bericht heeft gezorgd voor onrust bij de consumenten en bij de voorschrijvers en gebruikers van houten heipalen. Ook voor de overheid kwam het zeer ongelegen, omdat de houten heipaal 'meetelt' voor het gebruik van hout in de bouw. De negatieve berichten zijn ondertussen in hun perspectief gezet. De Vereniging van

Figuur 5

Bedrijfs grootte zagerijen - 1990 t/m 1998

Figuur 6

Bedrijfs grootte klompenindustrie - 1988 t/m 1998

Figuur 7

Rondhoutverbruik van de impregneerbedrijven - 1990 t/m 1998

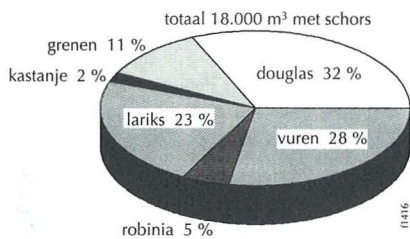
Heipalenleveranciers schrijft de problemen met de houten heipaal toe aan het gebruik van verkeerde houtsoorten. Grenen heipalen werden vooral tot 1940 toegepast en zijn sinds 1980 helemaal verdwenen. Nu worden vooral vuren heipalen gebruikt en verder douglas en lariks. Bij houten heipalen worden betonplagers toegepast, waardoor de kop van de houten heipaal tenminste 400 mm onder de laagst te verwachten grondwaterstand blijft. In 1998 is 67.000 m³ rondhout verwerkt tot heipalen (figuur 9). Dit betekent een forse daling ten opzichte van 1997. Vuren wordt verreweg het meeste toegepast (62.000 m³), gevolgd door douglas en lariks.

RONDHOUTEXPORT IN NEDERLAND

De totale Nederlandse niet-tropische rondhoutexport bedroeg in 1998 ongeveer 588.000 m³ (tabel 2). Dit betekent een stijging van 7% ten opzichte van 1997. Dat is vreemd als je bedenkt dat de Nederlandse rondhoutverwerkende bedrijven steeds meer hout importeren. In 1998 kochten Nederlandse bedrijven 463.000 m³ rondhout in het buitenland. De export is dus groter dan de import. In de afgelopen jaren kon dit voor het overgrote deel worden verklaard door het ontbreken van een plaatmateriaalindustrie in Nederland. Het aandeel vezelhout is in 1998 echter fors gedaald ten gunste van zagerijhout. Wordt deze 'mismatch' dan veroorzaakt door afwijkende eisen ten aanzien van kwaliteit en/of afmetingen (nauwere inkoopspecificaties) of wellicht door een ander wijze van verkoop (al dan niet gesorteerd)? Er zal in de nabije toekomst aandacht dienen te worden besteed aan het beantwoorden van deze vraag, wil deze 'mismatch' het gebruik van inlands hout niet in de weg staan.

De vezelhoutexport is in 1998 afgenomen tot 242.000 m³ (-18%). Verreweg de meest geëxporteerde vezelhoutsoort is grenen (131.000 m³), gevolgd door de drie andere naaldhoutsoorten (figuur 10). De export van zagerijhout is afgelopen jaar fors gestegen (+43%). Deze stijging is vooral te danken aan de export van douglas, lariks en populier (figuur 11).

De export van fineerhout is met 50% gedaald tot 5.000 m³. De export bestaat vrijwel uitsluitend uit populier.

Figuur 8

Verbruik niet-verduurzamde palen - 1998

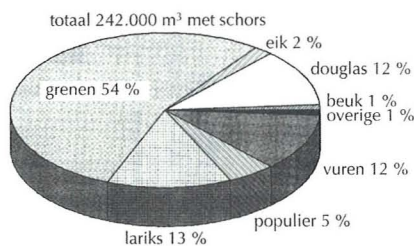
VERBRUIK NEDERLANDS HOUT

De BIS-enquête is ontwikkeld om gegevens over het verbruik van de rondhoutverwerkende industrie te achterhalen. Het is dus niet bedoeld om uitspraken te kunnen doen over de Nederlandse houtoogst. De houtoogststatistiek van de Stichting Bosdata zijn hier wel voor bedoeld. Dit project, 'Houtoogststatistiek en prognose' (HOSP) geheten, loopt al vanaf 1987. HOSP geeft echter geen inzicht in de kwaliteit van het Nederlandse hout. Reden om tot slot van dit Bos en Hout Bericht, met behulp van de gegevens uit de BIS-enquête, toch eens te kijken naar de sortimenten en boomsoorten die het Nederlandse bos oplevert. Hiervoor wordt de volgende rekenregel gebruikt: Nederlands hout = verbruik (inkoop NL) + export (inkoop NL)

Het Nederlandse bos levert steeds meer zagerijhout op. Leverde het Nederlandse bos in 1995 nog 51% zagerijhout, vorig jaar was dit al 65% (tabel 3). Nieuwe verwerkingstechnieken en het ouder wordende Nederlandse bos (dikker hout) hebben hier in ieder geval aan bijgedragen. Deze stijging is ten koste gegaan van het sortiment vezelhout. Bij de houtsoorten die het Nederlandse bos oplevert valt op dat er, afgezien van douglas, van alle soorten minder gebruikt zijn (tabel 4). Uitschieter is populier, die 19% minder is gebruikt.

Ir. P.A.G. Jansen

Stichting Bos en Hout - ISSN: 1382-1113

Figuur 10

Nederlandse export van vezelhout per houtsoort - 1998

Tabel 2

Nederlandse rondhoutexport per sortiment (x 1000 m³ met schors)

	1997	1998	ln %
Zagerijhout	226	324	55
Fineerhout	10	5	1
Vezelhout	296	242	41
Paalhout	3	17	3
Totaal	552	587	100

Tabel 3

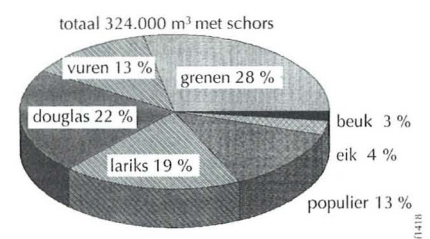
Sortimenten die het Nederlandse bos oplevert (x 1000 m³ met schors)

	1997	1998	ln %
Zagerijhout	732	693	65
Klompshout	21	23	2
Fineerhout	8	4	1
Vezelhout	372	301	28
Paalhout	72	47	4
Totaal	1205	1068	100

Tabel 4

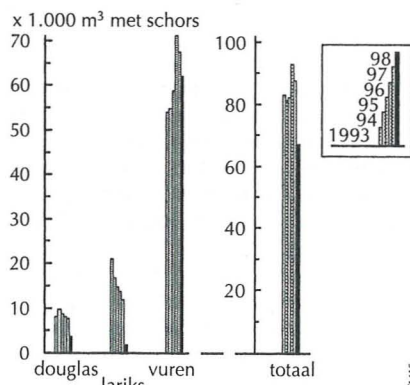
Houtsoorten die het Nederlandse bos oplevert (x 1000 m³ met schors)

	1997	1998	ln %
Beuk	28	14	1
Douglas	167	175	16
Eik	38	22	2
Grenen	372	339	32
Lariks	174	158	15
Loofhout	6	12	1
Populier/wilg	279	225	21
Vuren	141	124	12
Totaal	1205	1069	100

Figuur 11

Nederlandse export van zagerijhout per houtsoort - 1998

Figuur 9

Verbruik heipalen - 1993 t/m 1998

SBH STICHTING BOS EN HOUT

Stichting Bos en Hout
Bosrandweg 5
Postbus 253,
6700 AG Wageningen
tel.: 0317 - 424666
fax: 0317 - 410247
e-mail: mail@sbh.nl
www.sbh.nl